

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

УДК 004.73:378,633

РОЛЬ І МІСЦЕ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ФОРМУВАННІ ОСВІТНЬО-ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА АГРАРНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

*Тверезовська Н.Т., доктор педагогічних наук, професор,
Мигович С.М., аспірант*

У статті проведено аналіз роботи сайту з методичним забезпеченням дисциплін, що вивчаються у ВНЗ, наведено результати анкетування студентів щодо використання Інтернету і соціальних мереж. Визначено напрями подальшого залучення студентів в інформаційно-комунікаційний простір з метою підвищення ефективності навчального процесу. Актуальність дослідження зумовлена доцільністю використання ресурсів Інтернету у створенні інформаційно-освітніх середовищ університету, оптимально адаптованих до освітніх потреб.

Вища освіта, соціальні мережі, Інтернет, інформаційно-комунікаційний простір.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У сучасному світі інформаційно-комунікаційні технології проникають у всі сфери суспільного й особистого життя. Об'єднання комп'ютерів у глобальну мережу Інтернет зумовило інтеграцію інформаційних ресурсів у віртуальному просторі. Нині Інтернет – один із найважливіших засобів обміну інформацією, основне середовище її циркуляції. Як і будь-яке динамічне середовище, воно постійно змінюється, розширюючи сфери впливу. Регулярний простір Інтернету пропонує все нові сервіси, послуги, способи отримання інформації. В останні роки активно розвиваються й виходять на перші позиції в засобах обміну інформацією сервіси, що дістали спільну назву «соціальні мережі».

Соціальна мережа (англ. social network) – соціальна структура, що складається з групи вузлів, якими є соціальні об'єкти (люди), і зв'язків між ними (спілкування в соціальних мережах).

Соціальні мережі ніколи не зводяться лише до комунікаційних, до переміщення наявної інформації. Комунікаційним вузлом тут є який-небудь соціальний суб'єкт, здатний, подібно до ЕОМ в комп'ютерних мережах, обробляти і нагромаджувати, створювати

нову інформацію, більш того, бути суб'єктом вільного волевиявлення і дії.

Рис. 1. Найпопулярніші соціальні мережі серед студентів Миколаївського НАУ.

До соціальних мереж відносять сайти, які надають можливість знаходити ділові контакти, друзів, однокласників, колег тощо. Наразі спостерігається виражена сегментація груп користувачів, що входять до тієї чи іншої соціальної мережі. Фактично, кожен великий продукт на цьому ринку має свою специфіку й залучає різний контингент.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що психолого-педагогічні особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання досліджувалися в роботах багатьох учених, зокрема В. Бикова, Б. Гершунського, М. Голованя, М. Жалдака, Н. Тверезовської, Ю. Жука, О. Желюка, О. Ляшенка, В. Лапінського, П. Маланюка, І. Мархеля, Н. Морзе, Г. Жабєєва та ін. Однак недостатньо уваги приділено дослідженню ролі соціальних мереж у формуванні освітнього середовища сучасного навчального закладу.

Мета статті – провести системний аналіз наявних в Інтернеті соціальних мереж з метою визначення їх ролі і місця у формуванні освітньо-інформаційного середовища аграрного університету та можливостей їх використання у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін.

Виклад основного матеріалу. З впровадженням кредитно-модульної системи навчання самостійна робота студентів набуває статусу однієї з найважливіших форм освітнього процесу. Зростає роль і сайту як інформаційної бази, що забезпечує навчально-методичну підтримку всіх видів аудиторної і позааудиторної навчальної діяльності студентів.

Комп'ютерна мережа (Інтернет), мережа документів (Всесвітня павутина) і програмне забезпечення (соціальні сервіси) пов'язують

між собою не тільки комп'ютери та документи, а й людей, які користуються комп'ютерами, документами, сервісами. Завдяки мережевим зв'язкам мимоволі формуються нові соціальні об'єднання. Зі швидкими темпами розвитку комп'ютерних технологій у спільнот з'являються нові форми для обміну, зберігання та подальшого використання знань, сучасні програмні сервіси забезпечують нам легке керування колективними знаннями, що знаходяться у периферії спільноти.

Мережеві спільноти – це групи людей, які підтримують спілкування за допомогою комп'ютерних мережеских ресурсів, діляться знаннями, навчаються в інших, шукають однодумців і вирішують задачі, які не під силу вирішити поодиночі.

Педагогічні мережеві спільноти дають можливість самостійно створювати цифрові навчальні об'єкти, обговорювати педагогічну діяльність з іншими учасниками мережного товариства, ділитися колекціями файлів, спільно використовувати цифрові об'єкти та програмні агенти, довіряти свої записи цифровій пам'яті, отримуючи доступ з будь-якого місця перебування. Фактично знімаються всі географічні кордони для співробітництва зі студентами, педагогами, науковцями, утворюючи величезну віртуальну педагогічну спільноту.

Дії, які виконують користувачі віртуального інформаційного товариства, є досить простими: зробити вибір, висловити свою думку, ввести невелику кількість Інформації, розмістити в мережі документ, фотографію або відео файл, зберегти посилання на знайдений документ, тощо.

Методика використання мережеских технологій є актуальним напрямом теорії навчання, яка ґрунтується на таких положеннях:

- навчання визначається інструментами та об'єктами, якими користується учень. Дії над об'єктами вимагають спілкування. Це спілкування з приводу дій та об'єктів має першорядне значення для навчання;

- навчання визначається середовищем, у якому відбувається засвоєння нових знань для людини життєво необхідним є не просто сприймати й споживати інформацію, але діяти активно, одержуючи результат як винагороду за свої дії;

- навчання відбувається в спільноті обміну знаннями, де новачки поступово стають експертами через практичну участь у розв'язанні проблем усередині конкретної галузі знань;

- колективізм ґрунтується на теоріях мережі, систем, що самоорганізуються. Нові знання постійно здобуваються. і життєво важливо розуміти різницю між важливими та неважливими знаннями.

Мережеві спільноти є формою самоорганізації громадянського суспільства та можливим Інструментом взаємодії між владою та громадянським суспільством, полегшують комунікацію і інтеграцію між представниками різноманітних соціальних груп.

Як результат спільної діяльності користувачів соціальних сервісів, у віртуальній педагогічній мережі накопичується величезна кількість навчальних матеріалів, доступних усім користувачам.

Створення і розміщення в Інтернеті ресурсу, що забезпечує доступ до основних і допоміжних навчальних, наукових і навчально-методичних матеріалів, доступ до інформації організаційного плану (розклад занять, дата й час консультацій і здачі модульних контролів тощо) дає змогу студентові краще планувати свій час, прокладаючи власну траєкторію навчальної діяльності, допомагає структурувати знання й поєднувати навчання з особистим життям.

До складу інтерактивного мережевого навчально-методичного комплексу, побудованого на програмному забезпеченні, адаптованому до Інтернету, входять: електронний курс навчальної дисципліни з гіпермедійним опорним конспектом і глосарієм; інтерактивні комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання; база тестів поточного і модульного контролю знань; інформація організаційного плану; додаткові цифрові інформаційні освітні Інтернет-ресурси до кожної теми навчальної програми.

Крім того, інформаційний ресурс сайту являється корисним інструментом для дослідження студентської аудиторії стосовно траєкторій серфінгу в Інтернеті, зокрема їх активності у соціальних мережах.

Привабливими рисами соціальних мережі є: безкоштовність підключення, велика кількість користувачів, однорідний контингент користувачів (у рамках груп), а також велика кількість додаткових сервісів, завдяки яким кожний може різноманітити власний віртуальний простір. Отже, учасники мережі створюють своє комфортне віртуальне середовище, у якому можуть перебувати декілька годин на день протягом тривалого проміжку часу.

У рамках дослідження проведено анкетування, у якому брали участь 198 студентів. За його результатами нами отримано відповіді на низку запитань. По-перше, ми намагалися з'ясувати структуру доступу студентів до Інтернету.

Більшість студентів користується Інтернетом вдома, великий відсоток в Інтернет-кафе й у друзів, лише 2% студентів не має доступу до мережі (рис. 1).

Другий аспект дослідження стосувався використання студентами соціальних мереж. Діаграма (рис. 2) показує, яким соціальним мережам надають перевагу студенти. За даними анкетування 68% студентів використовують популярну соціальну мережу «ВКонтакте», значна частка студентів є користувачами мереж «Однокласники» та «МойМир» і лише 7%

Діаграма доступу до Інтернету студентами I курсу факультету ТВППТ Миколаївського ДАУ

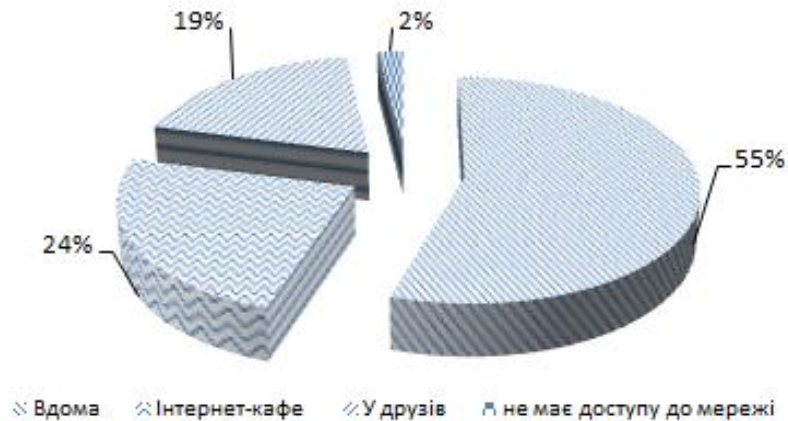

Рис. 2. Діаграма доступу до Інтернету студентами I курсу факультету ТВППТ Миколаївського ДАУ звертаються до інших ресурсів, зокрема «Facebook», «Twitter», «Мир Тесен» тощо.

Використання студентами соціальних мереж

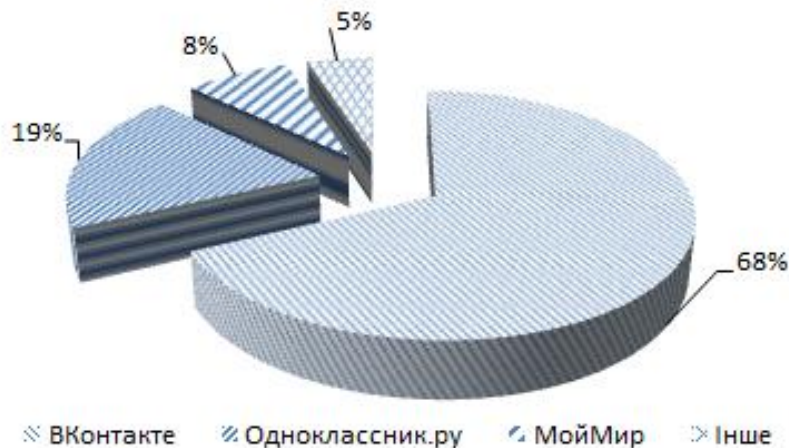

Рис. 3. Використання студентами соціальних мереж

Залучення студентів у соціальні мережі має як позитивні, так і негативні наслідки. Існує думка, що тривале перебування студентів у соціальних мережах негативно позначається на успішності їхнього навчання, оскільки використання цих ресурсів не має жодної освітньої значущості, тому ніякої користі студенту не приносить. З

огляду на це, одним із напрямків нашого дослідження був аналіз характеру цільового використання соціальних мереж (рис. 3).

Оскільки у відповідному запитанні анкети пропонувався множинний вибір варіанта відповіді, то результати зручно подати не у відсотках, а як візуальне відображення кількості респондентів, що обрали певний варіант відповіді. Хоча соціальні мережі здебільшого використовуються для спілкування (92 із 100 опитаних) й дозвілля, але значною мірою ці мережі дають можливість для обміну інформацією навчального характеру. Як видно з гістограми, для обміну інформацією соціальні мережі використовують 80 із 100 опитаних, а 28 опитаних спілкуються там за інтересами. Цей потенціал, на нашу думку, може бути продуктивно використаним під час організації навчального процесу.

Рис. 4. Гістограма цільового використання ресурсів соціальних мереж

Також блоги подібного типу (як «Вконтакте», «Однокласники» тощо) допомагають перебороти психологічний дискомфорт, зумовлений зміною місця проживання для багатьох студентів, що вперше залишили дім, звичне середовище проживання, втративши при цьому безпосередній контакт із друзями й батьками.

Соціальна мережа для такого студента – спосіб знову відчути себе вдома, поспілкуватися з близькими йому людьми, поділитися емоціями й навіть попросити поради в якійсь складній для нього життєвій ситуації.

Виявлено, що однією з проблем є відповідність рівня ресурсного забезпечення навчального процесу і рівня комунікації між студентами: електронне листування, Skype-технологія, ICQ, сервіси web-сайтів тощо. При цьому інтерактивні навчально-методичні пакети

з навчальних дисциплін на електронних носіях розробляються так, щоб не дублювати функцію паперових ресурсів, як основного джерела знань, а активно використовувати переваги мережевих технологій:

- динамічність зміни й наповнення інформацією;
- інтерактивність;
- керованість, індивідуалізація траєкторії навчання;
- можливість мультимедійного супроводу.

Проведене дослідження дає змогу зробити такі висновки.

1. Дослідження цільового використання соціальних мереж студентами Миколаївського ДАУ свідчить про велику частку такої активності, як обмін інформацією. Це вказує на перспективи інтеграції навчально-освітнього середовища в соціальні мережі з метою спрямування on-line діяльності студента в навчальне русло.

2. Аналіз анкетування вказує на значну кількість користувачів порталу «ВКонтакте» серед студентів ВНЗ, що дозволяє говорити про активне використання ними соціальних мереж. Отже, інтеграція навчально-методичних матеріалів у соціальні мережі може значно підвищити інтерес студентів до такого виду навантаження, як самостійна позааудиторна робота.

3. З огляду на те, що більшість відвідувань сайту доводиться на вихідні дні, розміщення навчально-методичних і допоміжних матеріалів в Інтернеті дозволяє посилити інтеграцію студентів у навчальний процес, поширюючи його на вільний час студента.

Використання соціальних мереж як допоміжних засобів у процесі об'єднання навчально-методичної і комунікаційної сфер життя студента може позитивно впливати на ефективність процесу навчання.

Актуальним напрямом подальшої роботи є розробка рекомендацій щодо застосування та теоретичне обґрунтування психолого-педагогічних принципів використання соціальних мереж у закладах освіти України для підвищення пізнавальної активності студентів.

Список використаних джерел:

1. Using Facebook «Can lower exam results by up to 20%» [Електронний ресурс] / Nic Fleming // DailyMail Online. – 2010 – Режим доступу : <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1309612/Using-Facebook-lower-exam-results-20.html>.
2. Інновації в навчанні. Сучасна освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://s-osvita.com.ua/content/view/569/268/>. – Заголовок з екрану.

3. Кронбергская декларация про майбутнє процесів придбання та передачі знань [Електронний ресурс] // Інформаційно-просвітницький портал. – Режим доступу : <http://www.eduhmao.ru/info/8/6428>. – Заголовок з екрану.
4. Омельченко Т. Г. Використання соціальних сервісів Веб 2.0 для проектування інформаційних систем [електронний ресурс] / Т. Г. Омельченко / Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals|ITZN|em12|content|090tgsio.htm>. – заголовок з екрану.
5. Окінавська Хартія Глобального Інформаційного Суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.e-ukraine.biz/ukraine7.html>. – Заголовок з екрану.
6. Програма ЮНЕСКО «Інформація для всіх» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ifap.ru/ofdocs/unesco/program.htm>. – Заголовок з екрану.
7. ТОП-20 Україна. Рейтинг соціальних мереж [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news-day.com.ua/internet/1035>. – Заголовок з екрану.
8. Що таке соціальні мережі? [Електронний ресурс] / Пішковцій С. // Інформаційно-просвітницький портал. – Режим доступу : <http://blogoreader.org.ua/2008/04/09/about-social-networks/>. – Заголовок з екрану.

В статье проведен анализ работы сайта с методическим обеспечением дисциплин, изучаемых в ВУЗах, приведены результаты анкетирования студентов по использованию Интернета и социальных сетей. Определены направления дальнейшего привлечения студентов в информационно-коммуникационное пространство с целью повышения эффективности учебного процесса. Актуальность исследования обусловлена целесообразностью использования ресурсов Интернета в создании информационно-образовательных сред университета, оптимально адаптированных к образовательным потребностям.

Высшее образование, социальные сети, Интернет, информационно-коммуникационное пространство.

The article analyzes the operation of the site with the methodological support disciplines taught in universities, the results of questioning of students on the use of the Internet and social networks. The directions of further engaging students in information and communication space in order to improve the educational process. The relevance of research due to the feasibility of using Internet resources in the creation of informational and educational environments of the University, optimally adapted to the educational needs.

Higher education, social networks, Internet, information and communication space.